

XVII-й Всекитайський з'їзд КПК: новий курс китайських реформ

О. Коваль

У доповіді розглянуто основні напрями діяльності та засади політики Комуністичної партії Китаю, китайського керівництва визначені XVII-м Всекитайським з'їздом КПК, який відбувся 15-21 жовтня 2007 року. А також досліджується вплив партійних рішень на проведення реформ у Китаї. Запропонована доповідь ґрунтується на офіційних матеріалах XVII-го Всекитайського з'їзду КПК, а також повідомленнях китайської та міжнародної преси та інформагенцій. Приватних спостереженнях автора, який особисто висвітлював роботу з'їзду в Пекіні в якості кореспондента. Залучені також відомості з державних та партійних видань Китаю останнього десятиліття, матеріали XV-го та XVI-го Всекитайських з'їздів КПК.

1. Підготовка до з'їзду: пошук та визначення нових пріоритетів та засад у діяльності КПК

У жовтні 2006 року 6-й пленум ЦК КПК 16-го скликання прийняв рішення про проведення XVII-го Всекитайського з'їзду КПК у другій половині 2007 р. При цьому особливо було зазначено, що “з'їзд відбуватиметься в момент, коли Китай вступає в ключовий етап соціально-економічного розвитку, а від так має виключне значення для партії ... у справі всебічної побудови суспільства середнього добробуту і подальшої модернізації країни” [1]. Пленум затвердив документ під назвою “Важливі питання побудови гармонійного соціалістичного суспільства”, який буде покладений в основу соціально-економічної стратегії країни на ближче десятиліття. Сутність цієї концепції, відмова від нарощування темпів зростання економіки та ВВП заради самих темпів. Такий підхід привів до того, що всі досягнення і економічні успіхи створювалися головним чином у містах або в східних приморських провінціях КНР. Натомість понад 800 млн. селян з центральних і західних регіонів країни, які складають понад 60% населення були позбавлені уваги влади, не мали шансів отримати бодай частку від багатств держави [2]. В останні роки це мало наслідком стихійні протести, виступи знедолених, які подекуди нагадують народні повстання в старовинному Китаї, чисельність, яких уже сьогодні перевищує 10 тисяч на рік. Саме з такими явищами і загрозами вирішило боротися китайське керівництво.

Проте ще задовго до рішення пленуму вище партійне керівництво розпочало роботу по визначенню нової стратегії для партії вироблення її новітньої ідеології. Експерти звернули увагу, що після 2003 року, коли Ху Цзіньтао цілковито вийшов з тіні Цзян Цземіня, і його виступах з'явилося багато посилянь на конфуціанські настанови, зокрема, всіляко підкреслювалася поєднання держави, влади, партії з народом.

Сучасна політична еліта КНР, як би завершує багатовікову дискусію між легістами та конфуціанцями, яка почалася у 5 ст. до н. е. навкруги твердження “народ для держави, чи держава для народу”, зайнявши чітку конфуціанську позицію. У новорічному посланні співгромадянам 1 січня 2004 року, зокрема він заявив “В новому році ми повинні відстоювати встановлення партії для всіх і здійснювати правління для народу, використовувати владу для народу, піклуватися про народ і думати про його інтереси...” [3]

Надалі керівництво КПК не одноразово зверталось до теми “поєднання з народом” (цинъ мінь), що є ключовою тезою конфуціанського трактату про “Велике вчення” (да сюе), яким відкривається конфуціанське “четверокнижжя” [4].

Утілювало його не лише словами, а й конкретними справами. Ось лише декілька останніх прикладів. Голова держради КНР Вень Цзябао особисто приймав участь у вирішенні ситуації на вокзалі міста Гуандун, де напередодні нового року за місячним календарем у лютому 2008 року скупчилися майже 1 мільйон людей. Вони не змогли вчасно виїхати з міста, через страшний сніговий буревій, який паралізував залізничний рух на значній території країни. Тоді ж голова КНР Ху Цзіньтао особисто допомагав робітникам завантажити гуманітарний вантаж до гвинтокрила, що відправлявся до найбільш віддалених районів, з якими не було жодного іншого зв'язку.

Лідери демонстрували єдність із народом і в часи після трагедії - землетрусу в провінції Сичуань 12 травня 2008 року, коли загинуло понад 70 тисяч осіб. І врешті, з урочистого приводу, у час проведення Олімпіади-2008 у Пекіні.

Теорія Ху Цзіньтао вперше була цілісно сформульована ним напередодні 85-річчя створення КПК 1 липня 2006 року. 29 червня 2006 року на навчальній сесії Політбюро ЦК КПК Ху Цзіньтао наголосив, що у втіленні наукового, демократичного й базованого на праві правління, партія мусить керувати країною для людей. У цьому важливо домогтися повного злиття трьох елементів: партії, яка здійснює керівництво, людей, які самі визначають свою долю й урядування державою, яке здійснюється на основі закону.

На наступний день 30 червня Ху Цзіньтао виголосив промову на урочистому засіданні присвяченому партійному ювілею, провів аналіз просвітній компанії, яка покликана підтримувати авангардну роль комуністів у суспільстві. Він знову закликав однопартійців “служити інтересам суспільства, керувати державою для людей, і ніколи не відходити від служіння людям усім серцем у здійсненні наукового, демократичного й базованого на праві правління” [5].

У 2004-2005 роках між найзначнішими економістами країни розгорнулася жвава дискусія щодо подальших шляхів реформ. Стало зрозумілим, що гонитва за показниками зростання – шлях унікуди. Вектор реформ був змінений з “росту” на “розвиток”, з “економічної ефективності” до відновлення “соціальної справедливості” [6]. Свідченням підсумку цієї дискусії стали пріоритети, які Голова держради КНР Вень Цзябао визначив для уряду на 2007 р., про що він говорив з говорив про прагнення уряду поставити проблеми людини на перше місце, ще у своїй доповіді на 4-му засіданні ВЗНП 10-го скликання в березні 2007 року.

Тоді він вирішив 5 настанов і напрямків, яких уряду слід триматися.

Перше - настанови мають бути стабільними, вдосконалюватися й виконуватися. Себто уряд надалі займатиметься макроекономічним регулюванням, корегуватиме політику залежно від стану економіки й буде забезпечувати втілення настанов у життя

Друге – макрорегулювання буде посилене й удосконалене. Зменшити інвестицій в основні фонди, зменшити кредитування, збалансування попиту й пропозиції, тощо.

Третє – надалі підвищувати якість та ефективність економічного зростання. Більше уваги приділяти економії енергоресурсів, охороні навколишнього середовища, інтенсивному використанню землі. Підвищувати конкурентно-здатність і якість товарів.

Четверте – приділяти більше уваги соціальному розвитку й покращувати життя народу. “Продовжуючи цінувати людину як основу, стимулюючи розвиток соціальної сфери, активно займатися вирішенням тих проблем, які турбують людей”. Зберігати соціальну справедливість, щоб “всі мали можливість смакувати плодами реформ і розвитку”.

П'яте – розглядати реформу й відкритість, як рушійну силу всієї роботи [7].

Таким чином, вже від 2006 року Ху Ціньтао та Вень Цзябао домоглися від партії реалізації визначеного ними курсу «поєднання за народом» та наукової концепції розвитку, що позиціонувала в центрі людину з її інтересами та потребами.

Цікаво, що Західна преса того часу вважала таку риторичу керманічів КПК популістською, не вбачала в ній жодного практичного змісту. Натомість уже за пів року ці концептуальні напрацювання були включені до основних партійних засад і зайняла чільне місце в доповіді Генерального секретаря Ху Ціньтао на з'їзді. А за результатами з'їзду внесена до Статуту КПК, як нова ідеологія, що цілком убирає в себе (і просуває далі) марксизм-ленінізм, ідеї Мао Цзедуна, Ден Сяопіна й “теорію потрійного представництва” Цзяна Цземіня.

2. Нова ідеологія лідерів КПК

XVII-й з'їзд КПК у внутрішньопартійному вимірі характерний посиленням четвертої генерації китайських керівників, очолюваної Генеральним секретарем ЦК КПК Ху Ціньтао.

За перші 5 років його перебування за кермом партії і держави він домігся значного зростання свого власного авторитету, який на відміну від попередників не вибудовувався вже на “революційних заслугах минулого”, натомість базувався на нових методах управління державою і партією, нових ідеях, до яких часто застосовують епітет “революційних”. На зміну “ровесникам КПК” прийшли “ровесники КНР” – молоде за китайськими мірками покоління політиків, яке буде очолювати партію і країну до 2012-2013 років.

Воно вже в першому п'ятирічному терміні свого перебування при владі, у період між Всекитайськими з'їздами КПК змогло розвинути і далі модернізувати партійну ідеологію попередників. Це було зроблено, як для декого аж надто швидко. Проте легкість, з якою це вдалося зробити була фактично дуже вдалим фіналом кількох десятиліть теоретичних пошуків нової парадигми для китайських комуністів.

Зазначимо, що їй передувала сформульована на межі тисячоліть лідером третього покоління - колишнім генеральним секретарем ЦК КПК Цзяном Цземінем теорія «потрійного представництва», яка стала підсумком майже десятирічного пошуку нової концепції розбудови партії. Завдяки цій теорії комуністичні лідери змогли посилити і підтвердити керівну роль партії в державі, підвищити її авторитет у суспільстві, зміцнити КПК зсередини. Фактично від XVI з'їзду КПК партія потроху стала відходити від сліпого слідування марксистсько-ленінській та маоїстській ідеології, беручи на озброєння старі принципи “патріарха” китайських реформ Ден Сяопіна, про те, що “чим більше людей, які думають у партії і народі, тим краще для нашої справи” і ще про те, що практика є критерієм істини, яка втілена у відомій народній сентенції про чорну та білу кішку. Саме з практичної точки зору партія від 2002 року відкрила себе для представників нової суспільної верстви – підприємців, поява яких змінила дух та стиль роботи партії.

Переставши де-факто бути партією робітників і селян, але перетворившись на партію “всіх передових сил”, ставши авангардом цілого суспільства, а, отже загальнонародну партією КПК зміцнила свої позиції.

На скільки великий шлях пройшла КПК видно за таким порівнянням. Ще на XV-му з'їзді КПК у 1997 році проголошувалося, що: “На сучасному етапі Комуністична партія Китаю очолює китайський народ у справі побудови соціалізму з китайською специфікою і докладає зусиль до досягнення своєї кінцевої мети – комунізму” [8].

У доповіді Ху Цзіньтао у 2007 році, натомість, йдеться лише про те, щоб комуністи залишалися “стійкими прихильниками ідеалів комунізму і загальних ідеалів соціалізму з китайською специфікою”. Про мету побудови комунізму не йшлося – його заступило “поняття побудови суспільства середнього добробуту” (сяокан), яке згідно конфуціанського тлумачення і розуміння переважною частиною китайського населення в загальному державному вимірі є “символом внутрішнього спокою та економічного покращення”, а в соціально-побутовому – символом відносного статку, коли людина і родина забезпечена всім необхідним [9].

Ху Цзіньтао фактично повернувся до трактування терміну “суспільства середнього статку”, яким ще на початку реформ у 1979 році оперував патріарх китайських реформ Ден Сяопін. У його трактуванні можна розглядати сяокан – синонімом “соціалізму з китайською специфікою”, а також “конфуціанським соціалізмом” [10].

Нова генерація, формально взявши на озброєння напрацювання попередників, від 2004 року, коли Ху Цзіньтао офіційно заступив Цзяна Цземіня на всіх офіційних державних посадах, висунула за змістом зовсім нову теорію, що має на меті вивести не лише Комуністичну партію, а й цілий Китай на передові світові позиції. Отже, вже в переддень з’їзду, КПК чітко визначило його керівну ідеологічну лінію, що дістала назву “теорії наукового розвитку», або “концепції наукового розвитку”. Саме вона була покладена в основу доповіді генерального секретаря ЦК КПК ХУ Цзіньтао перед понад 2000 делегатами з’їзду 15 жовтня 2007 року і мала назву “Високо тримаючи великий прапор соціалізму з китайською специфікою, боротися за нову перемогу суспільства середньої заможності” [11].

Генеральний секретар ЦК КПК Ху Цзіньтао зокрема зазначив, що головною серед проблем сучасного Китаю, як і раніше залишається – протиріччя між зростаючими матеріально-культурними потребами народу та відсталим суспільним виробництвом. Звідси витікає стара теза, що Китай все ще залишається на початковій стадії побудови соціалізму.

Натомість деякі акценти були змінені. Китай мусить змінити пріоритети свого розвитку, поставивши на перше місце потреби людини та завдання створити більш соціально справедливую систему розподілу матеріального статку, що його Китай накопичив за 30 років реформ.

Фактично з’їзд остаточно відмовився від учення Мао Цзедуна – щодо класової боротьби, замінивши її теорією “соціальної гармонії” і навіть “спорідненості з народом” до якої так пасує визнання політичних прав за новою соціальною верствою – підприємцями, які не минулому з’їзді лише одержали можливість вступати до лав партії, та позиціонування “потреб людини” в центр партійної стратегії.

3. Погляди керівництва КПК на подальші реформи й державне будівництво

Китайські комуністи переконані, що перше десятиліття XXI століття є найважливішим періодом та “ключовим етапом” у здійсненні модернізації Китаю. Серед головних завдань КПК уже давно визначила для себе – докорінне перетворення економічної системи й моделей економічного зростання, щоб згодом сформувавши довершену систему соціалістичної ринкової економіки й зберегти тривалий, швидкий і здоровий розвиток країни, закласти міцний фундамент для здійснення модернізації Китаю в середині XXI століття, коли країна перетвориться на “демократичну цивілізовану соціалістичну державу” [12]. У відповідності з цими цілями, які були розроблені, на ще XV-м Всекитайським з’їздом КПК у 1997 році діє нове покоління керівників китайської компартії. Тези викладені Ху Цзіньтао новітньої концепції мають декілька ключових пунктів:

Наукова концепція розвитку

Розуміти сутність розвитку. Ставити інтереси людини на перше місце – як основу наукового погляду на розвиток. Повний, збалансований і постійний розвиток – базова вимога й усезагальне обговорення – фундаментальний підхід.

В основі наукової концепції розвитку – нова модель розвитку, вироблення якої є дуже складним завданням, яка щойно розпочалася. Економічні програми, які надалі розроблятиме держава, мають тепер обов'язково враховувати вплив на навколишнє середовище, бути орієнтовані на вирішення соціальних потреб, містити інноваційну складову.

Науковий принцип розвитку закладений був в основу нової концепції сталого розвитку КНР та побудови інноваційної економіки. Уже кілька років влада Китаю вживає зусиль, аби темпи розвитку економіки відповідали науково обґрунтованим розрахункам, щодо ефективних витрат ресурсів, робочої сили, енергії тощо. Нажаль усі зусилля, аж до минулого року не давали наслідків. Зростання економіки перевищувало 10% на рік, що тепер на думку китайських політиків лягає страшним тягарем на навколишнє середовище, природні ресурси.

З завданням п'ятирічки 2006-2010 рр. щодо зменшення споживання енергії наразі впоратися не вдалося в перші два роки. Уряд КНР із 2007 року перейшов до більш суттєвого та жорсткого регулювання виробництвом шляхом стримування експорту (те на чому Китай спеціалізувався останні два десятиріччя). Китай визначив перелік з кілька тисяч товарів виробництво й експорт, яких створювало найбільше навантаження на ресурсно-енергетичний потенціал країни. Виробники такої продукції були обкладені додатковими експортними податками. Це над усе стосується текстильної та металургійної галузей, в яких уже цього року намітилися суттєвий спад виробництва. Сотні підприємств, що за нових умов ставали збитковими мусили згорнути обсяги виробництва або ліквідовуються.

Економічне зростання

Поставлене завдання збільшити в чотири рази середньодушовий частку ВВП до 2020 року в порівнянні з рівнем 2000 року, який тоді за деякими оцінками вже перевищив \$1000 шляхом оптимізації економічної структури й збільшення доходів, яке б одночасно супроводжувалося скороченням споживання ресурсів та захистом навколишнього середовища.

Уряд підтримуватиме модерні інноваційні виробництва. 80 млрд. юанів буде витрачено на розвиток високих технологій. За цим показником Китай уже посідає одне з провідних місць у світі. У широкі верстви кинуте гасло змінити всім відоме “Made in China” на “Invented in China” – “винайдено в Китаї”. З метою, щоб країна перетворилася з фабрики по виробництву чи складанню товарів, на лабораторію, де б новітні товари й технології розроблялися.

Партія визначила для великих національних корпорацій стратегію виходу на зовнішній ринок - перетворення в міжнародні шляхом скуповування навіть відомих іноземних компаній і фірм, брендів. Збільшуватимуться інвестиції Китаю в закордонні країни. “Державна інвестиційна компанія” створена восени 2007 року зі статутним капіталом у 500 мільярдів доларів стає для КНР найбільш потужним інструментом на додаток до товарної експансії, для поширення свого глобального економічного впливу.

У той самий час створюються умови до того, щоб китайські товари високої якості тепер усе частіше потрапляли на внутрішній ринок, а китайський споживач зміг задовольнити свої потреби високоякісним, але, можливо, дещо дорогим продуктом. Окрім того уряд КНР і партія передбачають, що вже 2020 року буде створено економіку, яка цілковито працює на ринкових засадах.

Подолання майнового розриву

Наукова концепція розвитку названа керівним курсом у справі соціально-економічного розвитку. Як писала в дні з'їзду газета "China Daily" – "у філософському розумінні Компартія Китаю наново віднайшла людину". Людина – "основа основ" наукової концепції розвитку.

Китай повинен створити нову систему поширення заможності. За пів року до XVII-го з'їзду КПК про це говорив міністр економіки Ма Кай. ЗА його словами різниці в доходах між містом та селищем, між різними соціальними прошарками та регіонами Китаю поглиблюється, нехтування цими процесами створює загрозу для Китаю з точки зору соціальної стабільності та рівня зростання продуктивності. 10% китайців володіють 40% всього майна, у той час, як 10% найбідніших мають – 2%. 80,7% вимагають змінити дисбаланс у розподілі заможності. Для цього планується збільшити соціальні відрахування та інтенсифікується податкова реформа (яка накладає більший тягар на тих, хто більше заробляє), посилено боротися з монополіями, створювати рівні можливості на ринку, перегляд практики розподілу доходів з метою поступового зупинення зростання диспропорцій у доходах.

Уряд від 2007 року постійно збільшує інвестиції в сільгоспсектор, провінційні та районі підприємства й ферми, а також продовжує вдосконалювати стратегію розвитку Західних регіонів країни, де економіка дуже слабка.

Від 2007 року уведена в дію система прожиткового мінімуму для людей з низькими прибутками (фактично – це є перша спроба всеохоплюючого соціальної програми з часів "культурної революції", коли держава гарантувала медичне обслуговування для членів комун.)

Головна увага комуністичної партії й китайської держави тепер буде зосереджена на допомозі малозабезпеченим і зовсім знедоленим верствам – які в доповіді Ху Цзіньтао названі – "люди з низьким рівнем доходів". Їх у Китаї найбільше – сотні мільйонів. Їх не можна назвати злидарями, проте їх статки, ще дуже сильно відстають від того, що має середній клас, натомість вони вже вирвалися зі злиднів, але ще потребують допомоги й соціального захисту.

На іншому соціальному "полюсі" вже є 120 мільйонів китайців, які зайняті в приватному секторі. Щороку їх чисельність збільшується на 11 мільйонів. Для них держава поступово створює сприятливі й більш певні умови ведення бізнесу. Це виявилось в прийнятті останнім часом законів про захист приватної власності – "Закон про речове право", антимонопольний кодекс, кількох законів стосовно трудових правових відносин тощо. Попри це, держава не буде надмірно піклуватися про них, вбачаючи в них людей, які здатні самостійно покращувати свій рівень життя. Але одночасно партія розглядає середній клас, як найбільш заможну й у перспективі найчисельнішу верству китайського населення, що за нинішніх умов стає авангардом суспільства.

Допоки ситуація така зберігається, партія покладає в основу забезпечення суспільної гармонії дотримання всім народом принципу "від кожного – за здібностями, кожному – своє місце" з одночасним співіснуванням різних прошарків у згоді. У резолюції XVII-го з'їзду КПК наголошується, що до цього важливого розуміння партія прийшла в процесі практичної роботи [13].

Національна оборона й зовнішня політика

Скоротивши армію на 200 тис. осіб, Китай прискорює модернізацію війська в наступні 5 років і далі з метою самозахисту й підтримання миру в цілому світі.

У зовнішній політиці партійне керівництво КНР першочергову увагу буде приділяти "справі об'єднання Батьківщини", яка стосується Тайваню й тепер утілена

в тезі, що “об’єднання берегів – історична необхідність відродження китайської нації”, умова здійснення “повного возз’єднання Батьківщини”

Керівництво КНР наголошує, що піднесення Китаю, як світового лідера, розвиток країни має виразно мирний характер, що ситуація у світі буде характеризуватися “миром та розвитком”, поглибленням глобалізації та “незворотньою мультиполяризацією світу”

4. Внутрішньопартійне будівництво

У розділі який стосується внутрішньопартійних питань, а він був у доповіді останнім, дальшої розбудови й зміцнення партійної організації Ху Цзіньтао приділив значну увагу й поставив на чільне місце моральні чесноти членів КПК.

Головні тези Генсека до однопартійців полягали в тому, що подаліше партійне будівництво розглядається, як “нова велика інженерія в душі реформ та інновацій”, що свідчить про те що, партія бере на себе відповідальність за успіх і невдачі.

З трибуни з’їзду наголошено, що інновація в партійному будівництві пролог до інновацій в інших галузях. Серед головних завдань у партійному будівництві відзначимо такі:

- вивчати та втілювати в життя теоретичну систему соціалізму з китайською специфікою та “озброювати” партію новими досягненнями китаєзованого марксизму;
- надалі підвищувати керівну здатність партії, створювати керівні колективи з високими якістьми;
- активно просувати вперед будівництво внутрішньопартійної демократії, посилювати згуртованість і єдність партії;
- безперервно поглиблювати реформу кадрової системи, посилено створювати армію кадрів і армію спеціалістів високої якості;
- практично підвищувати партійний стиль, посилювати боротьбу проти корупції, за збереження непідкупності.

КПК прагне зберігати за собою, головним чином, ідейно-політичне керівництво в КНР. Компартія концентрує волю народу й утілює її у своїй позиції й політичних настановах, які згодом у відповідності до легальної процедури затверджуються Всекитайськими зборами народних представників, і таким чином набувають вагу державного закону чи рішення [14].

Керівництво функціонуванням держави з боку КПК здійснюється через визначення політичних принципів, політичних напрямків і найважливіших рішень, а також через рекомендування найвищих кадрів до органів державної влади [15].

Як говорять офіційні документи – “для успішного керівництва державою Комуністична партія Китаю проводить чітку межу між функціями партії, органів державної влади. Вона налагоджує взаємодію між партією, з одного боку, і Радами народних представників (РНП), урядами (провінцій та автономних районів), правоохоронними органами, громадськими організаціями, підприємствами, з іншого. Як правляча партія – КПК займає керівне місце в державі, проте партійні організації різних ступенів не підміняють уряд, не дають указівок держчиновникам” [16].

Тим не менше попри таку офіційну позицію, партійний контроль за державним управлінням надалі здійснюється через досить широкі та різноманітні канали. Як зазначила в цьому зв’язку американська газета “USToday” 20 жовтня 2007 році “Джерелом влади в Китаї залишається компартія”.

Мабуть, головним у ньому є підбір, рекомендування, призначення нових урядових кадрів та демократичні консультації щодо цього питання з урядовими структурами. Виходячи з вищенаведених постулатів, партія дала згоду на збільшення кількості державних посад, які обійматимуть позапартійні чиновники, які натомість також узгоджують своє призначення з партією.

Натомість із початку XX століття Комуністична партія Китаю істотно відчуває кадрової проблеми. Покоління “старої гвардії”, представники якого стали до лав КПК, ще до створення КНР або в перші роки будівництва країни відійшли від активної роботи. Отже, особливо гостро стоїть питання стосовно виховання нових кадрів, як кажуть у Китаї, “великого калібру”.

Проблема людей чий світогляд формувалася під впливом ідей Мао Цзедуну – “покоління культурної революції” існує. До керівництва будуть залучатися ті його члени, які будуть відданими ідеям відкритості та реформ, підтримувати обраний партією курс.

На з’їзді увага була прикута до двох осіб. Це насамперед Сі Цзіньпін – керівник Шанхайського міського партії, та Лі Кецянь – керівник провінції Ляонін. Обидва в ході з’їзду були включені до Постійного комітету Політбюро ЦК КПК, а вже на й сесії ВЗНП 11-го скликання в березні 2008 року були затверджені на посадах – перший – заступника Голови КНР, другий першого заступника Голови держради КНР. Вважається, що саме один з них (ймовірно Сі Цзіньпін) замінить Ху Цзіньтао на посаді генерального секретаря КПК у 2012 році, другий вірогідно – стане наступним головою Держради КНР [17].

Натомість вочевидь, що після 2020 року та в середині XXI століття до керівництва в партії та державі прийдуть відносно молоді політики чий світогляд уже повністю сформований у часи реформи, яким належить урешті втілити в життя ідеї Ден Сяопіна.

КПК також трансформується через дальший розвиток системи внутрішньопартійної демократії, а саме через відкриті вибори та заохочення конкуренції, змагання між кандидатами на найважливіші посади.

Так, зокрема, вже на XVII-му з’їзді КПК під час виборів до Центрального Комітету КПК відсіяні 8% запропонованих кандидатів (на XVI-му з’їзді КПК цей показник сягав 5%). Система ця була посилена 2006 року ухваленням трьох внутрішньопартійних документів: “Правил щодо терміну перебування на посадах для керівних кадрів”, “Правил щодо переміщення керівних кадрів” та “Правил щодо відкликання керівних кадрів”. Тепер ця система вдосконалюється згідно вимог часу. Зокрема 14 березня 2007 року газета “China daily” повідомила про рішення Секретаріату ЦК КПК, який відповідає, зокрема, за підбір і затвердження кадрів державного управління, яким усім місцевим чиновникам повідомлено, що від 2007 року до показників оцінювання їх роботи буде доданий фактор їх успіхів у заходах з охорони навколишнього середовища. [18]

Можемо зазначити, що критерії добору кадрів, оцінювання їх відповідальності стають дедалі суворішими й спрямовані на покращення діяльності партії, що на думку китайського партійного керівництва є запорукою збереження за КПК керівної ролі в політичній системі країни, підтримки КПК із боку народу.

Головний принцип, покладений в основу внутрішньопартійної демократії є демократичний централізм, де колективне керівництво поєднується з розподілом відповідальності між окремими членами. [19]

На додаток до традиційних методів внутрішньої самоорганізації та само дисципліни, Ху Цзіньтао проголосив безкомпромісну боротьбу з корупцією та іншими негативними явищами – панібратством, марнотратством.

Показовим у цьому контексті є процес над секретарем шанхайського міського комітету КПК, членом ЦК КПК Ченом Ляньюєм, який набув широкого розголосу за кілька днів перед початком з’їзду. Він був досить впливовим політиком, членом ЦК КПК і міг претендувати навіть на обрання до Політбюро ЦК КПК, натомість був визнаний причетним до протиправних оборудках з державним майном на велику суму. Рішенням пленуму ЦК КПК він був позбавлений усіх посад і

виключений з партії. У березні 2008 року народнім судом Китаю його засуджено до 18 років позбавлення волі. Винний визнав свою провину. Рішуче покарання й ефективне попередження корупції є найважливішим задля забезпечення народної підтримки партії і її виживання – зазначив Ху Цзіньтао в доповіді з'їзду. Особливо відмічено, що від покарання не втече жоден, не зважаючи на ранги й посади.

З'їзд визнав правильною компанію проти тих чиновників, які у своїй роботі забули про “потреби людей”, натомість більше піклуються про свої статки, про економічний добробут. Загальному осудженню були піддані лідери й партійні функціонери провінційного рівня, які використали надприбутки від покращення економіки провінцій не на соціальні програми, а на зведення помпезних партійних офісів.

Тенденція, що Комісія з дисципліни стане лише органом внутрішньопартійного контролю не виправдалася й надалі вона посідатиме важливе місце загальнодержавного контролюючого органу. На підставі рішень з'їзду вже на початку 2008 року Центральна комісія КПК із перевірки дисципліни розробила жорсткіші правила, яким будуть підкорятися де-факто всі чиновники держапарату, адже переважна більшість із них досі є членами КПК.

Виконання рішень партійного з'їзду

Наприкінці 2007-го – на початку 2008-го років у КНР була розгорнута компанія активного вивчення рішень XVII-го з'їзду КПК, ідей Ху Цзіньтао про “концепцію наукового розвитку”, “суспільства соціальної гармонії”, тощо.

Разом з теоретичним обговоренням, почалося практичне виконання його настанов, у першу чергу, відбувалося через масову ротацию керівних кадрів з гори до низу – не обмежуючись лише партійними органами на місцях, але й у локальних урядах. Керівництво на провінційному рівні й у великих містах оновлено повністю.

У цей самий час відбувалися вибори депутатів вищого представницького органу держави Всекитайських зборів народних представників 11-го скликання, які забезпечуватимуть виконання партійних настанов у ближчі 5 років.

На XVII-му з'їзді КПК Генеральний секретар Ху Цзіньтао в запропонував збільшити представництво й частку депутатів – представників сільських регіонів, які нині перебувають у меншості. Також Ху Цзіньтао поставив вимогу “покращити депутатський склад Рад народних представників зокрема в сенсі їх освітнього рівня та віку” [20]

За словами Ху Цзіньтао в складі Рад народних представників різних рівнів чисельність висуванців від міст у чотири рази перевищує представництво сільських регіонів, що звичайно є диспропорцією, яка впливає на рішення, які приймаються.

Зазначимо також, що представництво у вищому законодавчому органі країни – ВЗНП від робітників і селян у складі депутатського корпусу 9-го, а також 10-го скликань повільно зменшувалося з 18,87 до 18,46%. І вже поступалося представникам інтелігенції 21% і майже в півтори рази (18% проти 32%) було меншим від представництва “кадрових працівників”. [21]

Склад депутатів ВЗНП 11-го скликання ці тенденції не змінив, натомість уперше до складу обрані депутати від сезонних робітників-мігрантів, що на думку китайських оглядачів є дальшим удосконаленням демократичної системи.

Нові завдання для уряду й модернізація системи державного управління

У січні 2008 року китайський уряд оголосив, що на виконання постанов з'їзду КПК воно продовжить посилювати макроконтроль економіки, аби перешкодити надто високим темпам зростання й інфляції, з метою сприяння швидкому й здоровому розвитку економіки країни. Обмежене будівництво великих споруд, посилено контроль над кредитуванням і розподілом та користуванням земельними ресурсами. У той самий час уряд засвідчив, що він не здатен контролювати ціни

на енергоносії, проте буде втримувати ціни на харчові продукти. Також не буде підвищуватися платня за освіту й товари повсякденного вжитку. Уряд обіцяє вжити більш суворих заходів проти тих, хто здійснює економічні злочини.

Попри ці заходи, найбільш значущим наслідком обговорення нової моделі економічної реформи стала реформа центрального апарату уряду - Державної ради КНР, підвищення ефективності його роботи. Вирішено скоротити чисельність міністерств на чотири до 25, а в тих, що збереглися провести реструктуризацію напрямків діяльності перерозподіл повноважень, так, щоб вони не перетиналися у своїй діяльності й повноваженнях. Ця так звана концепція "великого міністерства" має остаточно зліквідувати риси й державного планового управління, під яке в КНР ще в 1980-х роках був створений апарат у цілу сотню державних міністерств та відомств. Узнявши за приклад розвинені країни Заходу і Японію китайські ідеологи реформи вирішили, що оптимальною кількістю є близько 20-міністерств, зважаючи на те, що деякі країни мають лише 16. Як кажуть у Китаї "перейти від практики коли однією річкою, керують дев'ять драконів".

Реформа центрального апарату формально почата весною 2008 року триватиме довго. За переконанням професора відділу по дослідженню публічного управління Державного адміністративного інституту КНР Ван Юйкая в, першу чергу потрібно реформувати ті держустанови, діяльність яких торкається суспільних інтересів, і чия діяльність викликає великий суспільний резонанс. На дуку вченого реформа Держради КНР триватиме кілька років, натомість він сподівається, що в такий спосіб будуть вирішені найголовніші проблеми державного управління в КНР. Серед них, зокрема, вирізняють: 1) необхідність чіткого розмежування повноважень і функцій міністерств, створення системи контролю за виконанням рішень; 2) "узгодити" повноваження в управлінні державою між Комуністичною партією й урядом; 3) прийняти "раціональну тематику й методика реформи"; 4) проводити структурні зміни одночасно з визначенням нових функцій.

Висновки

XVII-й з'їзд Комуністичної партії Китаю, який відбувся 15-21 жовтня 2007 року став значною подією в політичному житті КНР. З'їзд визначив напрями та пріоритети розвитку країни на найближчі 5 років. Як і кожний партійний форум такого гатунку він також затвердив і взяв на озброєння оновлену партійну ідеологію, яка була внесена до нової редакції Статуту КПК. Провів кадрові зміни в партійному керівництві, що стали основою для оновлення цілого держапарату КНР у період з жовтня 2007 року до березня 2008 року і початку нового етапу реформи економічної системи країни. Комуністична партія Китаю взяла на себе відповідальність за подальше втілення реформ. Її керівна роль не лише не зменшилася, а й зросла завдяки сучасним інноваційним підходам у партійному будівництві та управлінні країною.

Останні трансформації в Китаї, затверджені з'їздом, за невеликим винятком були цілком передбачуваними, але від того не стали менш значущими. Виконання завдань з'їзду протягом останніх місяців приносить подекуди досить неочікувані результати та наслідки, і свідчать про масштабність перетворень і складність нових завдань, які стоять перед країною на ближчі роки.

З'їзд також відгукнувся на найболючіші й найактуальніші проблеми, які стоять перед Китаєм у цілому та Комуністичною партією, зокрема, у нову добу, коли КНР виходить на світову арену, як країна-лідер, майбутня надпруга і світовий центр сили.

Комуністична партія під час 17-го з'їзду КПК прийняла всі ці виклики сучасності, і ще раз довела гнучкість і здатність трансформуватися, аби зберегти домінуючі позиції в політичній і державній системі країни.

Література й посилання

- [1] Китай-2007. – Пекин, 2007. – С. 76.
- [2] Переломов Л.С. Конфуцианство и современный стратегический курс КНР. – М.: Изд-во ЛКИ, 2007. – С. 227.
- [3] Переломов Л. С. “Четверокнижие” – ключ к постижению конфуцианства // Конфуцианское “четверокнижие” (“Сы шу”). – М., 2004. – С. 63.
- [4] Да сюе – “Велике вчення” // Всесвіт. – 1989. – №10. – С. 62.
- [5] Zhang Rongchen. The Communist Party of China: Its Organization and Their Functions. – Beijing: China Intercontinental Press, 2007 – P. 95.
- [6] Переломов Л.С. Конфуцианство и современный стратегический курс КНР. – М.: Изд-во ЛКИ, 2007. – С. 227. – Насправді, ця дискусія досі триває, і в полемічній літературі Китаю можна зустріти погляди на подальший розвиток до країни від ліберальних до радикальних, які критикують партію за поступливість, вимагають “йти шляхом пунинської Росії”, де держава домінує у всіх сферах життя і закликають до більш суворих методів боротьби з “капіталізмом” і “грабунком народу”.
- [7] За матеріалами Сінхуа 05/03/2007
http://russian.china.org.cn/china/archive/lianghui-5/2007-03/05/content_7907571.htm
- [8] Китай-1998. – Пекин, 1998. – С. 57.
- [9] Переломов Л.С. “Четверокнижие” – ключ к постижению конфуцианства // Конфуцианское “четверокнижие” (“Сы шу”). – М., – 2004. – С. 44.
- [10] Саме в такому контексті Ден Сяопін протиставляв свої погляди ініціаторам ринкових реформ в Японії, Південній Кореї, Сінгапурі, Гонконзі, Тайвані, які щоб вирізнити себе з поміж інших капіталістичних країн, називали свою модель – “конфуціанським капіталізмом”, що є “китаєзацією”, або точніше “конфуціанізацією” європейсько-американської моделі демократії. Див.: Переломов Л. С. “Четверокнижие” – ключ к постижению конфуцианства // Конфуцианское “четверокнижие” (“Сы шу”). – М., 2004. – С. 57.
- [11] Тут і далі цитати згідно офіційного тексту доповіді, який був поширений 21 жовтня 2007 року агенцією “Сінхуа”, як узгоджений текст виступу Генерального секретаря Ху Цзіньтао 15 жовтня 2007 р. Натомість напередодні виступу Ху Цзіньтао в перший день роботи з’їзду всі присутні на з’їзді отримали неофіційний текст доповіді.
- [12] XV Всекитайский съезд КПК: вопросы и ответы. – Пекин: Синьсин, 1997. – С. 5-6.
- [13] Резолюція XVII Всекитайського з’їзду Комуністичної партії Китаю щодо проекту переглянутого статуту КПК. У принципі “від кожного – за здібностями, кожному – своє місце” закладено засіб забезпечення мирного співіснування різних прошарків, не дивлячись на існуючі суспільні протиріччя.
- [14] Инь Чжунцин. Политический строй Китая. – Пекин, 2004 – 149 с.
- [15] Инь Чжунцин. Политический строй Китая. – Пекин, 2004 – 149 с.
- [16] Инь Чжунцин. Политический строй Китая. – Пекин, 2004 – 149 с.
- [17] За повідомленням зарубіжних агенцій: CNN, REUTERS, та видань Гонконгу.
- [18] Central gov’t seeks tightened authority (Xinhua) 2007-03-14 22:16 http://www.chinadaily.com.cn/china/2007-03/14/content_827898.htm
- [19] Democracy dominates Hu’s speech // China Daily. – 16 October 2007. – P. 6.
- [20] Democracy dominates Hu’s speech // China Daily. – 16 October 2007. – P. 6.
- [21] Китай–2002. – Пекин: Синьсин, 2002. – С. 52; Китай–2003. – Пекин: Синьсин, 2003. – С.72 (довідник “Китай–1999” вказує ще більший відсоток депутатів від “кадрових працівників” – понад 33%). У складі ВЗНП 8-го скликання чисельність селянських 9% і робітничих 11% депутатів уже поступалася представництву інтелігенції 21%, тоді як частка представництва кадрових працівників складала лише 28%.